

Het 20^e SEOB-bulletin gaat in op de overheidsfinanciën, het IMF-programma en de voornaamste ontwikkelingen die betrekking hebben op dit programma. De SEOB is een onafhankelijke instantie en heeft als hoofddoel het monitoren en adviseren van de regering over de implementatie van het IMF-programma en het economisch herstelplan. Dit wordt gedaan door te kijken naar duidelijke prestatie-indicatoren. Op onze website – www.seob.sr – worden er regelmatig statistieken en maatregelen, die betrekking hebben op het IMF-programma, overzichtelijk gepresenteerd.

BELANGRIJKSTE ONTWIKKELINGEN

- De wisselkoersen deprecieerden in februari 2025 (USD: +1,3%, EUR: +2,2%).
- De inflatie vertoonde verdere afname met een jaar-op-jaar inflatie van 9,8%. Echter versnelde het maandinflatiecijfer in januari 2025 naar 0,6%.
- De basisgeldhoeveelheid (M0) steeg licht met 0,6% in december 2024.
- De SRD-component van M0 bedroeg in december 2024 SRD 19,96 miljard. Dit lag boven de IMF-doelstelling, vanwege hoge overheidsuitgaven.
- De bruto internationale reserves stonden op USD 1,62 miljard in januari 2025, terwijl de importdekking stabiel bleef op 7,5 maanden.
- In 2024 daalden zowel de inkomsten als de uitgaven van de overheid vergeleken met 2023. Ondanks kostenbesparingen bleef het begrotingstekort toenemen, doordat de afname van de inkomsten sneller verliep dan de afname van de uitgaven.
- De staatsschuld steeg naar 96,7% van het BBP in december 2024, met een buitenlandse schuldcomponent van 79,2% van het BBP.
- De rentepercentages in de bankensector bleven stabiel, met een gemiddelde debetrente van 14,7% en een creditrente van 7,5%.
- Per februari 2025 was 62,6% van het huidige IMF-programma voltooid en 28,2% nog in uitvoering (Tabel 1). Belangrijke maatregelen zijn doorgevoerd, maar niet alle doelstellingen zullen worden behaald voor de afloop van het programma dat gepland staat voor maart 2025.

Tabel 1. Status maatregelen IMF-programma

Beleidsgebied	Afgerond	In uitvoering	Overig
A: Monetair en wisselkoersbeleid	62,8%	34,9%	2,3%
B: Fiscaal beleid	64,0%	16,0%	20,0%
C: Schuld	66,7%	33,3%	0,0%
D: Financiële sector	62,5%	37,5%	0,0%
E: Bestuur	55,9%	38,2%	5,9%
F: Overig	75,0%	25,0%	0,0%
Totaal	62,6%	28,2%	9,2%

Opmerking: "Overig" houdt in dat de maatregel is uitgesteld of nog niet is aangevangen, of dat de status van de maatregel onbekend is. De maatregelen die onmiddellijke aandacht vereisen worden bij elke IMF-review herzien en vormen ook onderdeel van beleidsgebieden A tot en met F.
Bron: Calculaties SEOB met data IMF-monitoringsmatrix.

Analyse van de Overheidsfinanciën: Trends, Uitdagingen en Vooruitzichten

De overheidsfinanciën zijn een cruciaal onderdeel van de Surinaamse economie. In 2024 namen zowel de inkomsten als de uitgaven af ten opzichte van 2023. De overheid trachtte de uitgaven te beheersen, maar de dalende inkomsten bleven een uitdaging. Dit had gevolgen voor de economische groei en de stabiliteit. Deze analyse behandelt de periode januari-december 2024 en vergelijkt de ontwikkelingen met die van 2023.

Tabel 2. Overheidsfinanciën 2024 ten opzichte van 2023 (op kasbasis, in % van BBP)

	Realisatie 2023	Schatting 2024*	Vershil
Totale ontvangsten	27,6	22,9	-4,7
Belastingontvangsten	17,6	16,2	-1,4
Directe belastingen	9,8	8,2	-1,6
Indirecte belastingen	7,7	8,1	0,4
Niet-belasting ontvangsten	9,7	6,7	-3,0
Schenkeningen	0,3	0,1	-0,2
Totale uitgaven	29,5	25,1	-4,4
Personele uitgaven	7,3	6,5	-0,8
Aanschaf goederen en diensten	4,5	3,8	-0,7
Subsidies en bijdragen	11,2	9,6	-1,6
Rente	3,3	2,7	-0,6
Kapitaaluitgaven	3,2	2,6	-0,6
Primaire rekening	1,4	0,5	-0,9
Totale rekening	-1,9	-2,1	-0,2
BBP (miljard SRD)	SRD127,1	SRD 170,9	

Opmerkingen: Cijfers voor 2024 zijn jaarschattingen op basis van overheidscijfers jan-november 2024. Seizoeneffecten worden niet meegenomen. De groene en lichtrode kleur geven respectievelijk aan een positieve en negatieve bijdrage aan het overheidssaldo in % van het BBP ten opzichte van het vorige jaar. Bron: calculaties SEOB met data van het Ministerie van Financiën en Planning.

Ontwikkelingen in overheidsontvangsten

In 2024 daalden de totale inkomsten in verhouding tot het BBP. Dit kwam grotendeels door lagere opbrengsten uit de mijnbouw. De belastinginkomsten uit de mijnbouw daalden van 12,8% naar 9,9% van het BBP, terwijl ook de niet-belastinginkomsten uit deze sector sterk terugliepen. In andere sectoren namen vooral de directe belastingen af, terwijl de indirecte belastingen licht stegen.

Zowel de inkomstenbelasting als de loonbelasting daalden. In de mijnbouwsector liep de inkomstenbelasting terug van 3,6% naar 3,0%, terwijl de loonbelasting afnam van 1,6% naar 1,2%. In de niet-mijnbouwsector was de daling scherper: de inkomstenbelasting daalde van 2,0% naar 1,0% en de loonbelasting van 2,6% naar 1,2%. Ook de dividendbelasting nam licht af.

De Belastingdienst nam maatregelen om de belastinginning te verbeteren. Extra personeel werd aangetrokken en de btw-inning en -teruggaven werden geoptimaliseerd. Het aantal geregistreerde belastingbetalers steeg, maar de naleving van belastingverplichtingen bleef een uitdaging. Om achterstanden te verminderen, werden boetes

en rentekosten ingevoerd bij te late betalingen. Daarnaast werd gewerkt aan betere samenwerking tussen overheidsinstanties om de niet-belastinginkomsten te verhogen.

Ontwikkeling in overheidsuitgaven

De overheidsuitgaven daalden in 2024 van 29,5% naar 25,1% van het BBP. Dit is onder andere bereikt door besparingen op salarissen en operationele kosten. De subsidies en bijdragen daalden met 1,6 procentpunt van het BBP en de rentekosten namen af door herstructurering van schulden. Hoewel de investeringen in infrastructuur en andere kapitaaluitgaven lager waren, beschouwt de SEOB dit niet per se als positief. Lagere kapitaalsuitgaven in bijvoorbeeld infrastructuur, onderwijs en gezondheidszorg, kunnen gevolgen hebben voor de economische ontwikkeling op de lange termijn.

Begrotingssaldo en macro-economische implicaties

Ondanks de bezuinigingen schat de SEOB dat het begrotingstekort toeneemt van -1,9% naar -2,1% van het BBP. De daling van de inkomsten ging sneller dan de verlaging van de uitgaven, wat leidde tot een groter tekort. Het IMF-programma bleef een cruciale factor voor de financiële stabiliteit. Extra IMF-steun werd ingezet als onderdeel van de begrotingsstrategie. De economische stabiliteit in 2024 was sterk afhankelijk van voortgezette hervormingen en strikt financieel beleid.

Slot

De overheidsfinanciën stonden in 2024 onder druk. De belastinginning verbeterde, maar was nog niet voldoende om de dalende inkomsten volledig te compenseren. De overheid bespaarde, maar verdere uitgavenbeperkingen blijven nodig om de begrotingsdiscipline te waarborgen. De herziene comptabiliteitswet en wet op Spaar en Stabilisatiefonds Suriname zijn stappen in de goede richting. In 2025 staat de overheid voor belangrijke keuzes, vooral in de aanloop naar de verkiezingen. De druk om extra uitgaven te doen zal waarschijnlijk toenemen, terwijl het IMF blijft aandringen op strikt begrotingsbeheer. Dit vraagt om een zorgvuldige balans tussen economische stabiliteit en sociale bescherming. Belangrijk om te vermelden is dat onder gelijkblijvende omstandigheden geen enkele regering in staat zal zijn een sluitend budget te hebben tot en met 2028. Suriname genereert onvoldoende inkomsten om een sluitend budget te hebben tussen afsluiting van het IMF-programma in maart 2025 en 2028. SEOB adviseert tegen het voorverkopen van olie royalty inkomsten. In de optiek van het SEOB zou er een IMF 2 programma voor institutionele versterking dienen te worden opgezet, waarbij de multilaterale instellingen zoals IDB en/of World Bank budget support wederom kunnen verstrekken. De belastingdienst dient zich gelijktijdig te versterken om de inkomsten van de Staat te verhogen.

RECENTE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Inflatie vertoont daling, maar blijft een zorgpunt

De inflatie in januari 2025 kwam neer op 9,8%. Ten opzichte van december 2024, stegen prijzen met 0,6%. De inflatie in januari werd veroorzaakt door een wisselkoersdepreciatie. De kerninflatie – exclusief voedsel en energieprijzen – vertoonde een lichte daling, wat duidt op een afnemende onderliggende prijsdruk.

De wisselkoersen deprecieerden in februari 2025, met een stijging van 1,3% voor de USD en 2,2% voor de Euro ten opzichte van de SRD. Dit kan deels verklaard worden door de toegenomen vraag naar vreemde valuta.

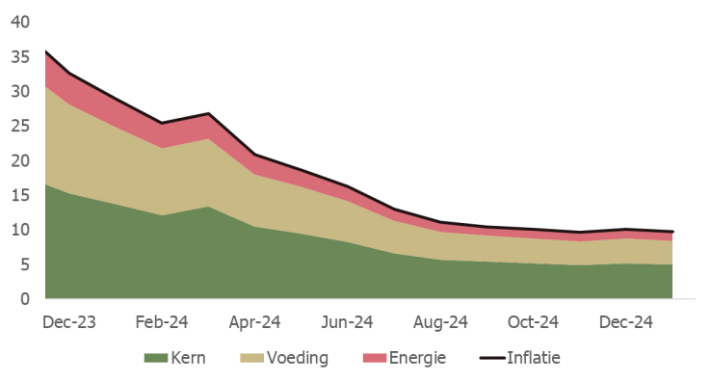
De SRD-component van de basisgeldhoeveelheid (M0) bedroeg in december 2024 SRD 19,96 miljard, wat de IMF-doelstelling fors overschreed met ruim 8,6%. Dit was voornamelijk het gevolg van verhoogde netto-overheidsuitgaven.

Rentetarieven blijven stabiel, kredietverlening trekt aan

De gemiddelde leenrente bleef stabiel op 14,7%, terwijl gemiddelde beleggingsrentes daalden van 7,7% naar 7,5% in december 2024. De daling in de beleggingsrentes werd voornamelijk gedreven door de afnemende inflatieverwachtingen en een lichte daling in de korte-termijn renteomgeving. Hoewel de rentedaling gunstig lijkt, blijft de toegang tot krediet voor kleine en middelgrote ondernemingen (MKB) problematisch, wat een rem kan zetten op bredere economische groei.

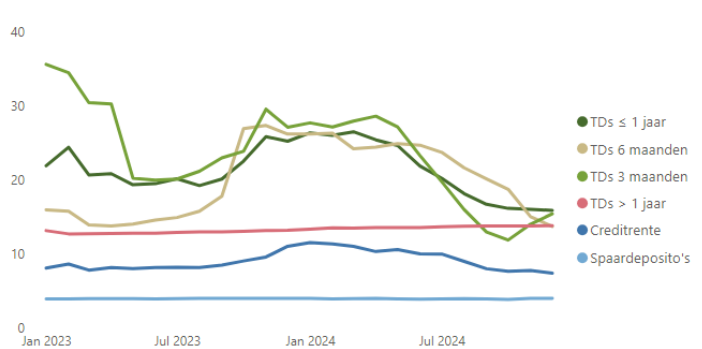
De kredietgroei liet een gemengd beeld zien. De kredietgroei aan particulieren bleef bescheiden met een stijging van slechts 0,4% in december 2024 ten opzichte van het vorige jaar. De kredietverlening aan bedrijven nam toe met 11,1%, wat wijst op een toenemende investeringsbereidheid in de zakelijke sector. Daarentegen daalde de kredietverlening aan gezinnen met 4,3%, wat erop kan duiden dat huishoudens voorzichtig blijven met lenen, mogelijk als gevolg van economische onzekerheid en inflatieverwachtingen.

Bijdragen kern, voedsel en energieinflatie

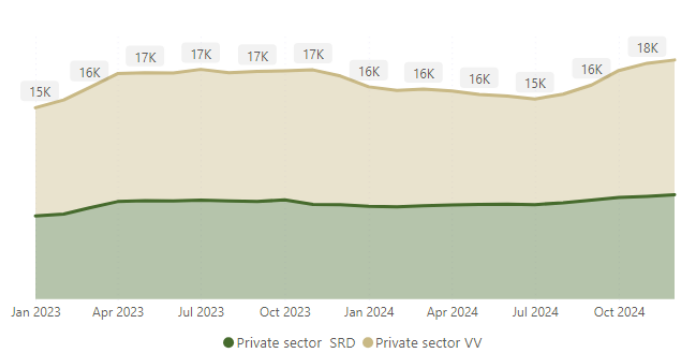
Opmerking: Energie-inflatie omvat de bijdrage aan inflatie van de hoofdgroepen nutstarieven en transport. Voedselinflatie omvat de bijdrage van de hoofdgroep voeding en niet-alcoholische drank. Kerninflatie bevat bijdrage van overige hoofdgroepen. Bron: Calculaties SEOB met data van het ABS.

Creditrentes SRD (in %)

Bron: CBvS.

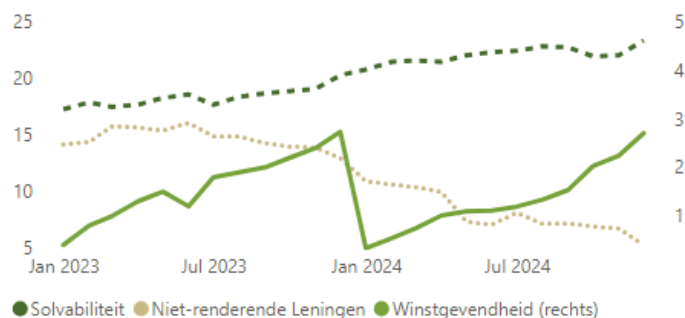
Kredieten (SRD mln)

Bron: CBvS.

De niet-renderende leningen (NPLs) daalden verder, met een ratio van 5,3% in december 2024 vergeleken met 13% in december 2023. Deze enorme verbetering is grotendeels te danken aan herstructureringen van problematische leningen en een verbeterde terugbetaalcapaciteit van kredietnemers. In december steeg de solvabiliteitsratio van de banken naar 23,4%. Ook liquiditeitsratio steeg naar 52,7%.

Bankensectorindicatoren (in %)

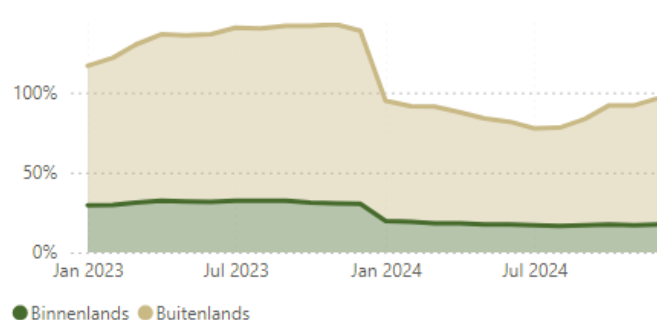

Bron: CBvS.

Ontwikkelingen in de staatsschuld

De schuldquote – de staatsschuld als percentage van het BBP – steeg in december 2024 naar 96,7%. Deze stijging kwam voornamelijk door een toename van de buitenlandse schuld, die, omgerekend naar SRD, groeide door wisselkoersschommelingen. Terwijl de buitenlandse staatsschuld in december 2024 stond op SRD 100,1 miljard, steeg de binnenlandse schuldcomponent naar SRD 22,2 miljard in dezelfde maand.

Staatsschuld (in % van BBP)

Bron: SDMO.

VOORUITZICHTEN EN AANBEVELINGEN

Fiscaal beleid en begrotingsdiscipline

- De SEOB beveelt aan om de belastinginning verder te versterken door modernisering en efficiëntere handhaving van de Belastingdienst, inclusief beter toezicht op de btw-inning en naleving van fiscale verplichtingen.
- Strikte controle op overheidsuitgaven blijft essentieel, met name op subsidies en sociale programma's, om de begrotingsdiscipline te handhaven.
- De implementatie van fiscale hervormingen, zoals aanbevolen door het IMF, moet worden versneld om de voorspelbaarheid en duurzaamheid van de overheidsfinanciën te versterken.

Voorbereiding op olie-inkomsten en financiële stabiliteit

- De SEOB adviseert om het Spaar- en Stabilisatiefonds Suriname (SSFS) zo snel mogelijk operationeel te maken, met duidelijke regels om toekomstige olie-inkomsten verantwoord te beheren en te benutten.

- De herziening van de Comptabiliteitswet en de oprichting van het SSFS dragen bij aan transparanter financieel beheer. De SEOB waarschuwt echter voor het risico dat deze wetten met een gewone meerderheid kunnen worden gewijzigd, zoals eerder gebeurde met de Wet op de Staatsschuld.
- Strikt toezicht en transparantie zijn noodzakelijk om het financieel beheer robuust en toekomstbestendig te maken.

Monetaire en financiële markten

- De SEOB maakt zich zorgen over de wisselkoersgevoeligheid en benadrukt dat onevenwichtige overheidsfinanciën dit probleem kunnen verergeren. Het afbouwen van subsidies op nutsvoorzieningen moet gebeuren met oog voor transparantie en sociale vangnetten.
- Betere coördinatie tussen het Ministerie van Financiën en de Centrale Bank van Suriname (CBvS) is noodzakelijk om overtollige liquiditeit te beheersen en monetaire stabiliteit te waarborgen, zeker nu het M0-target in december 2024 opnieuw niet werd gehaald.
- Hoewel leenrentes licht zijn gedaald, blijven ze relatief hoog en kunnen ze investeringen beperken. De SEOB roept de private sector op om innovatie en productiviteitsverbetering als prioriteit te stellen.
- De toegang tot financiering blijft een structurele uitdaging. De SEOB pleit voor hervormingen in het ondernemingsklimaat en meer educatie voor ondernemers, met name op het gebied van technische vaardigheden en governance.

Sociaal beleid en duurzame groei

- Ondanks aanbevelingen van verschillende instanties blijft het sociale programma ineffectief. De SEOB dringt aan op een evaluatie van dit programma op basis van daadwerkelijke impact in plaats van loutere uitgaven. Tot op heden heeft het sociaal beleid niet bijgedragen aan het verminderen van armoede.
- De economie vertoonde groei in 2024 en de vooruitzichten voor de mijnbouwsector blijven positief. De SEOB pleit echter voor meer stimulansen voor duurzame lokale sectoren, werkgelegenheid en klimaatactie.
- Het onderwijs moet beter aansluiten op de behoeften van de olie- en gasindustrie en andere sectoren, zodat de economie structureel wordt versterkt en toekomstige generaties hiervan kunnen profiteren.

Institutionele versterking en IMF-programma

- De SEOB ziet de afbouw van binnenlandse schulden, de schuldherschikking met China en de herkapitalisatie van de CBvS als positieve ontwikkelingen voor de financiële stabiliteit.
- Tegelijkertijd blijft versterking van het juridische kader tegen corruptie noodzakelijk. De SEOB ondersteunt de nieuwe aanbestedingswet, maar benadrukt dat het wettelijk kader tegen corruptie verder moet worden aangescherpt. Transparantie moet gewaarborgd worden, onder andere door verplichte openbaarmaking van inkomsten en vermogen van politici.
- Maatregelen tegen fraude, corruptie en witwassen (AML/CFT) moeten efficiënt en effectief worden geïmplementeerd om financiële integriteit te waarborgen.

- Het IMF-programma loopt in het eerste halfjaar van 2025 af. Per januari was 62,6% van de maatregelen voltooid en 28,2% nog in uitvoering. Hoewel aanzienlijke vooruitgang is geboekt, zullen niet alle doelstellingen worden behaald.
- De SEOB benadrukt daarom de noodzaak van een vervolgprogramma met het IMF, gericht op institutionele versterking, goed bestuur en een duurzaam fiscaal beleid, zodat de geboekte resultaten niet alleen worden behouden, maar verder worden uitgebouwd.

<http://www.seob.sr>

secretary@seob.sr

